

Prekrški zoper javni red in mir v Sloveniji 1949-2010

Pavle Čelik*

Slovenski predpisi o prekrških zoper javni red in mir so bili v marsičem podobni vsebini prepovedanih dejanj, ki so jih vsebovali predpisi iz časov Avstrijo-Ogrske (1850–1918) in kraljevine Jugoslavije (1918–1941). Tudi zagrožene kazni so bile prva leta podobne tistim iz obdobja cesarstva in kraljevine, potem pa so se sčasoma zmanjševale oziroma postajale manj stroge. Danes so za te prekrške določene le denarne kazni.

Pristojnost za obravnavo oziroma kaznovanje teh prekrškov se je prav tako menjala in od upravnih oblasti prehajala na sodnike za prekrške. Danes je del kaznovanja v pristojnosti policije, ki je postala prekrškovni organ, del pa je prešel v pristojnost okrajnih sodišč.

Spreminjalo se je število prepovedanih dejanj te vrste, bodisi povečevalo bodisi zmanjševalo. Do zmanjševanja je prihajalo praviloma tedaj, ko so taka dejanja prešla v okvir drugih predpisov in je postalo nujno, da se izločijo iz vsakokratnega zakona o prekrških zoper javni red in mir. Taki predpisi, ki so razveljavljali dotedanje kršitve javnega reda in miru, so veljali za področje orožja, javnih zbiranj, varovanja pred hrupom, omejevanja porabe alkohola, varstva živali in podobno. Sedanji zakon o varstvu javnega reda in miru je določil nekaj novih prepovedanih dejanj te vrste, ki jih praviloma doslej nismo poznali ali pa je nastala potreba, da se ponovno opredelijo kot prekrški, ki so bili že opuščeni.

Ključne besede: prekrški zoper javni red in mir, zagrožene kazni, varnostni ukrepi, pooblastila miličnikov oziroma policistov

UDK: 343.232(497.4)

Uvod

V naši reviji so bila prikazana prepovedana dejanja iz obdobja od leta 1850 do leta 1949, ki so bila po vsebini podobna poznejšim slovenskim prekrškom zoper javni red in mir.

Idejo za tak prikaz sem dobil jeseni leta 1977, ko sem s kolegom kriminalistom obiskal Centralno pravosodno knjižnico v Ljubljani. Vodil jo je dr. Fedor Tykač. Pogovor je nanesele na varstvo javnega reda in miru, ki je bil učni predmet na Oddelku za notranje zadeve pri Višji upravni šoli v Ljubljani in sem ga jaz predaval. Tedaj nama je omenjeni pravni in knjižnični strokovnjak povedal, da so dejanja, določena v slovenskem zakonu o prekrških zoper javni red in mir kot prepovedana dejanja obstajala že davno prej, v času cesarstva in kraljevine.

Ko sem pozneje zbiral gradivo za oris zgodovine našega orožništva in policije, sem naletel na vrsto podobnih predpisov in počasi se je utrjevalo spoznanje, da bi bilo to smotno

vsaj na kratko prikazati strokovni javnosti. Po dvaintridesetih letih se je namig omenjenega upravnika knjižnice uresničil.

Da bi bila snov razumljivejša, se mi zdi na mestu orisati tudi slovenske prekrške zoper javni red in mir, saj bi tako oba prikaza pomenila vsebinsko celoto. Bralec bo lahko primerjal prikazano vsebino ter si ustvaril svojo sodbo o mnenju omenjenega upravnika Centralne pravosodne knjižnice.

O pravni ureditvi prekrškov

Sprva Titova Jugoslavija ni poznala pravnega pojma prekrškov. Veljale so določbe prepisov iz časa kraljevine Jugoslavije, ki niso bili v nasprotju z novo državno ureditvijo, ali pa so bili izdani novi pravni akti. Mnogo stvari se je reševalo tudi v obliki okrožnic in drugih napotkov osrednjih in republiških organov oblasti. Tedaj je veljal samostojen predpis o vrstah kazni, ki jih je bilo mogoče izrekat za kazniva ravnanja. Od 10. julija 1945 je veljalo 12 vrst kazni, našeto od manj strogih do najstrožjih, in sicer denarna kazen, prisilno delo brez odzema prostosti, izgon iz kraja prebivanja, izguba političnih in posameznih državljanskih pravic, izguba pravice do javne službe, prepoved opravljanja določenega delovanja ali obrti,

* Pavle Čelik, magister sociologije, poveljnik Slovenske milice v pokoju

izguba ali znižanje čina ali naziva (zvanja), odvzem prostosti, zaplemba imovine, odvzem prostosti s prisilnim delom, izguba državljanstva in smrtna kazen.¹ Konec avgusta 1946 je bila dodana še trinajsta vrsta kazni, in sicer obveza povrnitve škode.² Konec leta 1947 je splošni del kazenskega zakonika naštel 12 vrst kazni, vse dotlej veljavne, razen izgube pravice do javne službe.³

Jugoslavija je konec leta 1947 dobila prvi zakon, ki je urejal področje prekrškov⁴. Določil je vrsto upravnih kazni, in sicer opomin, ukor, denarno kazen, odvzem predmetov za prekršek, izgon, poboljševalno delo do treh mesecev, odvzem prostosti do treh mesecev, lahko pa še druge. Take kazni je izrekal na prvi stopnji praviloma izvršilni odbor okrajnega ali mestnega (rajonskega) ljudskega odbora. Pogoste spremembe in dopolnitve tega predpisa pričajo, kako aktualna je bila njegova vsebina, ki jo je bilo treba pogosto menjati. Leta 1951 je izšel nov tovrstni predpis, ki je za prekrške določil le denarno in zaporno kazen, izjemoma tudi ukor, določil pa tako imenovane varstvene (pozneje varnostne) ukrepe. Na prvi stopnji je ta dejanja obravnaval sodnik za prekrške okrajnega oziroma mestnega (rajonskega) ljudskega odbora.⁵ Leta 1958 je nov zvezni predpis določil, da ta dejanja na prvi stopnji obravnava občinski sodnik za prekrške, izjemoma nekatere prekrške okrajni sodnik za prekrške. Pritožbo na odločbo občinskega sodnika za prekrške je obravnaval okrajni senat za prekrške, zoper okrajnega sodnika za prekrške pa senat za prekrške Državnega sekretariata za notranje zadeve ljudske republike Slovenije.⁶ Leta 1967 je bila ukinjeno izrekanje varnostnega

ukrepa določitev bivališča, nadaljnje prestajanje tega ukrepa pa ustavljeno.⁷ Leta 1973 je Slovenija dobila svoj predpis o prekrških⁸ in zveza je odtlej urejala le področje prekrškov, s katerimi so se kršili zvezni predpisi.⁹

Konvencija Mednarodne organizacije dela je leta 1930 prepovedala vsako obliko prisilnega dela. Jugoslovanski predpisi so v obdobju 1945–1951 poznali štiri oblike nesvobodnega dela: prisilno delo brez odvzema prostosti je veljalo do leta 1948; prisilno delo z odvzемом prostosti je veljalo do leta 1951; poboljševalno delo je veljalo od leta 1948 do 1951; družbeno koristno delo je veljalo od leta 1949 do 1951. Zadnje tri oblike tega dela je odpravil prvi kazenski zakonik FLRJ, uveljavljen 1. julija 1951.¹⁰ Sodbe za prve tri oblike nesvobodnega dela so izrekala sodišča, za tretjo in četrto obliko pa tudi upravni organi.¹¹

Na začetku, leta 1949, je bilo 19 prekrškov

Omenjeni temeljni zakon o prekrških je pooblastil republike, da lahko s svojimi predpisi uredijo določena ožja področja prekrškov. Slovenska skupščina je tako 6. maja 1949 sprejela prvi zakon, ki je določil pojem prekrška zoper javni red in mir ter 19 tovrstnih dejanj.¹² Veljati je začel 13. maja 1949, z dnem objave v slovenskem uradnem listu.

Pred uveljavitvijo tega zakona so veljali stari predpisi, ki so določali tovrstne prestopke. Pri delu miličnikov in drugih pristojnih za izvedbo upravnega kazenskega postopka je prihajalo do nejasnosti in celo nepravilnosti. Zaradi tega je vodstvo notranjega ministrstva v Ljubljani izdajalo razne okrožnice, navodila in v ta namen je od 27. novembra 1948 do začetka leta 1950 izhajal »Službeni bilten Ministrstva za notranje zadeve Ljudske republike Slovenije«. Objavil je nekaj okrožnic, ki so se nanašale na nekatere prestopke, podobne poznejšim prekrškom zoper javni red in mir. Tako je bila 22. novembra 1948 podpisana okrožnica o artističnih skupinah, ki so poto-

¹ *Zakon o vrstah kazni*, Uradni list DFJ, št. 48/45, z dne 10. julija 1945, 1. člen.

² *Zakon o vrstah kazni*, Uradni list FLRJ, št. 66/46, z dne 16. avgusta 1946, 1. člen.

³ *Kazenski zakonik, Splošni del*, Uradni list FLRJ, št. 106/47, z dne 13. decembra 1947, 28. člen.

⁴ *Temeljni zakon o prekrških*, Uradni list FLRJ, št. 107/47, z dne 17. decembra 1947, 6. in 58. člen. *Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških*, Uradni list FLRJ, št. 87/48, z dne 13. oktobra 1948. *Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških*, Uradni list FLRJ, št. 11/50, z dne 15. februarja 1950.

⁵ *Temeljni zakon o prekrških*, Uradni list FLRJ, št. 46/51, z dne 17. oktobra 1951, 6. in 51. člen. *Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških*, Uradni list FLRJ, št. 58/55, z dne 31. decembra 1955.

⁶ *Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških*, Uradni list FLRJ, št. 49/58, z dne 10. decembra 1958. *Temeljni zakon o prekrških* (prečiščeno besedilo), Uradni list FLRJ, št. 2/59, z dne 14. januarja 1959. *Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških*, Uradni list SFRJ, št. 13/65, z dne 31. marca 1965. *Temeljni zakon o prekrških* (prečiščeno besedilo), Uradni list SFRJ, št. 26/65, z dne 9. junija 1965; popravek v Uradnem listu SFRJ, št. 57/65, z dne 30. decembra 1965.

⁷ *Zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o prekrških*, Uradni list SFRJ, št. 15/67, z dne 5. aprila 1967.

⁸ *Zakon o prekrških*, Uradni list SRS, št. 7/73, z dne 28. februarja 1973.

⁹ *Zakon o prekrških, s katerimi se kršijo zvezni predpisi*, Uradni list SFRJ, št. 4/77, z dne 14. januarja 1977; popravek v Uradnem listu SFRJ, št. 37/77, z dne 15. julija 1977.

¹⁰ *Kazenski zakonik*, Uradni list FLRJ, št. 13/51, z dne 9. marca 1951.

¹¹ Milko Mikola: *Delo kot kazen*, Celje: Zgodovinski arhiv, 2002, str. 7.

¹² *Zakon o prekrških zoper javni red in mir*, Uradni list LRS, št. 16/49, z dne 13. maja 1949.

vale iz kraja v kraj ter so imele vrtiljake, strelišča, prirejale so žonglerske predstave itd. Treba jih je bilo nadzorovati in o njih voditi popis.¹³ Prvega decembra 1948 je izšla daljša okrožnica o kršitvah javne morale, to je o prostituciji, spolni nemoralnosti na javnem kraju (homoseksualnost), spolnem občevanju spolno bolnih oseb, konkubinatu itd.¹⁴ Okrožnica o beračenju je izšla 5. aprila 1949 in je dopolnila tisto z dne 23. marca 1948, ki je bila razposлана enotam po ustaljeni (poštne) poti, saj bilten še ni izhajal.¹⁵

Zakon o prekrških zoper javni red in mir je naštel 19 prekrškov zoper javni red in mir. Bolje bi rekli, skupin teh prekrškov, saj je bilo lahko v posameznem določilo prepovedanega dejanja zajeto več oblik prekrška.

Kazen poglobljševalnega dela do treh mesecev ali kazen odvzema prostosti je bila zagrožena za storilce petih prekrškov, in sicer po zaporedju naštevanja iz zakona:

2) kdor se je na javnem kraju vedel na *posebno predrzen ali surov način* in s tem žalil državljanke ali rušil njihov mir;

6) kdor si je izmišljal ali razširjal *lažnive vesti*, ki so rušile mir in zadovoljstvo državljanov;

12) kdor je ob poplavi, požaru, eksploziji, snežnih zametih ali v drugih hudih nesrečah odvrčal ali na kakšen drug način *oviral drugo osebo, da bi pomagala*;

13) kdor se je izmikal delu in živel v *brezdelju*;

14) kdor je *pijančeval, se vdajal prostituciji, igri na slepo srečo, se ukvarjal s tihotapstvom ali črno borzo*.

Denarna kazen do 5.000 dinarjev ali kazen poglobljševalnega dela do dveh mesecev ali kazen odvzema prostosti do dveh mesecev je bila predpisana za devet dejanj:

1) kdor se je na javnem kraju *pretepal, prepiral, vpil in nedostojno vedel*;

3) kdor je dovolil, da so v njegovih prostorih ali na njegovem zemljišču *neprijavljene ali prepovedane prireditve, sestanki, zborovanja ali javni shodi*;

5) kdor je *prerokoval, čaral, vedeževal, razlagal sanje ali na drug podoben način slepil ljudi*;

7) kdor je *omalovaževal državne organe ali njihove zakonite predpise ali ukrepe*;

10) kdor je prodal alkoholno pijačo *pijani osebi ali mladoletniku* ali kdor je opijal mladoletnika;

11) kdor je ob hudi nesreči brez opravičljivega razloga *odklonil pomoč*;

16) kdor je postavil pred zgradbo ali pred ograjo ali na zgradbo oziroma na ograjo kak predmet ali kaj drugega, *kar bi moglo poškodovati ljudi*, ki so hodili mimo, ali jim prizadejati drugo škodo; kdor meče kake predmete na cesto;

17) roditelj, skrbnik oziroma tisti, ki mu je otrok zaupan v varstvo, če je tak otrok storil prekršek, določen po tem zakonu, *zaradi pomanjkljivega nadzorstva ali zato, ker je otroka k temu navajal*;

18) kdor je *neupravičeno streljal, vžigal rakete ali drug podobno vnetljiv material* ali kdor je na kakršen koli podoben način motil mir državljanov; kdor *ima ali nosi orožje*, ki ga ni smel imeti ali za katerega ni imel dovoljenja.

Denarna kazen do 2.000 dinarjev ali kazen poglobljševalnega dela do 30 dni je bila zagrožena za troje tovrstnih prekrškov:

8) kdor je raztrgal, zamazal ali na drug način poškodoval *javno nabite oglase državnih organov ali družbenih organizacij*;

9) kdor je *poškodoval predpise o javnih cestah, trgih, pristaniščih, parkih in izletniških točkah*, ki so bili nabiti zaradi njihovega čuvanja ali reda;

15) kdor je *mučil živali*, jih preobremenjeval ali ravnal z njimi na drug škodljiv način; kdor ni primerno zavaroval nevarne živali.

Denarna kazen do 2.000 dinarjev je bila predpisana za dva prekrška:

4) kdor je kršil odredbo pristojnega državnega organa oziroma ukrep, s katerim je bil *prepovedan dostop ali zadrževanje* na določenem kraju;

19) kdor se brez opravičenega razloga *ni odzval ponovnemu pozivu* pristojnega državnega organa.

Če je bila za prekršek predpisana denarna kazen ali kazen poglobljševalnega dela ali kazen odvzema prostosti, sta slednji zadeli storilca težjega prekrška le, če denarna kazen ne bi mogla dovolj vzgojno vplivati ali je šlo za znanega kršitelja družbene discipline, ki ni izpolnjeval delovnih in drugih obveznosti državljanov.

Za prekrške je bilo mogoče izreči tudi kazen odvzema predmetov, s katerimi je bil storjen prekršek.

Kazen izгона so smeli izreči tistemu, ki je storil prekršek po 2., 6., 13. in 14. točki tega zakona in je bil očitno nevaren za javni red in mir. Če se je za storilce teh dejanj lahko utemeljeno pričakovalo, da bodo še naprej delali take prekrške, so jih lahko zaradi prevzganja poslali na družbeno koristno delo za čas od šest mesecev do dveh let. Ta ukrep je smel izreči izvršilni odbor okrajnega (mestnega, rajonskega) ljudskega odbora ali njegova komisija. Zoper to odločbo je bila dopustna pritožba na mini-

¹³ Službeni bilten MNZ LRS, št. 1, 1948, str. 35–36.

¹⁴ Službeni bilten MNZ LRS, št. 2, 1948, str. 10–13.

¹⁵ Službeni bilten MNZ LRS, št. 20, 1949, str. 3.

stra za notranje zadeve, ki je odločil dokončno. Slovenski notranji minister je dobil pooblastilo, da je izdal natančnejše določbe o izvrševanju tega prisilnega upravnega ukrepa, in tudi sicer izdajal navodila za izvajanje tega zakona. Notranji minister ni izdal javno objavljenega predpisa.

Leto 1951: 20 prekrškov

Konec leta 1951 je slovenski predpis uskladal slovenske predpise o prekrških z določbami temeljnega zakona o prekrških.¹⁶ To je veljalo tudi za zakon o prekrških zoper javni red in mir iz leta 1949. Po zaporednem vrstnem redu je bilo naštetih 19 tovrstnih dejanj, za katere so bile zagrožene različne kazni, posebej je bil opisan prekršek nabiranja prostovoljnih prispevkov brez dovoljenja.

Prekrški zoper javni red in mir so ostali skoraj isti, pravna opredelitev je bila ponekod natančnejša ali ožja. Naštel bom le tiste, kjer je bila vsebina dopolnjena ali spremenjena. Prekršek je storil, kdor je dovolil, da je bil v njegovih prostorih ali na njegovem zemljišču nepriglašen ali prepovedan javni shod in ne več tudi taka prireditvev. Nedovoljeno podcenjevanje državnih organov oziroma njihovih zakonitih ukrepov se je razširilo tudi na uradne osebe teh organov pri opravljanju službe ali v zvezi z opravljanjem službe. Prepovedano je bilo dajanje alkoholne pijače pijani osebi ali mladoletniku, mlajšemu od 16 let.

Kršitev predpisov o javnih cestah, trgih, pristaniščih, parkih in turističnih krajih, ki so bili izdani zaradi njihovega vzdrževanja ali varovanja, je bila prekršek zoper javni red in mir, če za dejanje ni bila predpisana kazen v drugih predpisih.

Pet prekrškov je bilo v celoti nanovo določenih. Samostojen prekršek je storil, če se je kdo *na javnem kraju vdajal pijančevanju*. Podobno je veljalo za *beračenje*; za dovolitev, da so se v privatnih prostorih vršila *dejanja spolne nemorale*; kdor je *navajal otroka, da je storil prekršek iz tega zakona*; *nabiranje prostovoljnih prispevkov brez dovoljenja*, torej v nasprotju z republiško uredbo.¹⁷

Pet dejanj ni bilo več uvrščenih med kršitve javnega reda in miru. Sem je spadala odklonitev pomoči ob hudih nesrečah; oviranje drugega pri nudenju take pomoči; ukvarjanje s tihotapstvom ali s črno borzo; posest nedovoljenega orožja; odklonitev ponovnega poziva pristojnega državnega organa.

Najvišja zagrožena zaporna kazen je bila do 30 dni in se je torej znižala. Uvedena sta bila dva varstvena ukrepa, in sicer izgon ter prebivanje v določenem kraju. Izrekati sta se smela storilcu predrznega ali surovega vedenja, vedeževalcu, prostitutki, hazarderju ter beraču. Izgon je bil dveh vrst: v kraj prejšnjega bivališča oziroma v rojstni kraj ali izgon iz določenega kraja ali območja. Trajal je lahko največ šest mesecev. Mladoletnika so lahko za isto obdobje napotili v kraj bivanja njegovih staršev ali skrbnikov. Prebivanje v določenem kraju so lahko izrekli za čas od šestih mesecev do največ dveh let. Izrekal ju je senat za prekrške pri ministrstvu za notranje zadeve Ljudske republike Slovenije, pritožbo pa je reševal tak senat pri ministrstvu za notranje zadeve Federativne ljudske republike Jugoslavije. Slovenski notranji minister je dobil pooblastilo, da je izdal natančnejše napotke za izvrševanje varstvenega ukrepa prebivanja v določenem kraju in je določil kraj, kamor so napotili osebe, ki jim je bilo določeno prebivališče.

Leta 1959 je nov zakon naštel 35 prekrškov

Nov zakon je sredi decembra 1959 nanovo uredil to področje. Najprej je pravno opredelil posamezne plati javnega reda in miru, zato sta z uveljavitvijo tega zakona prenehala veljati dva predpisa.¹⁸ Nato je na tej podlagi določil kršitve, ki jih je bilo 35. Te so bile v nekaj primerih malo bolj natančno določene kot dotlej. Kazni so bile določene tudi za pravno osebo ali njeno odgovorno osebo. Po teži zagrožene kazni so se prekrški delili v tri skupine.

Denarna kazen do 20.000 dinarjev ali zapor do 30 dni sta bila predpisana za 11 dejanj te vrste. Nanovo sta bila opredeljena dva prekrška. Prvega je storil, kdor je priredil cirkuški ali podoben nastop oziroma obratoval *z napravami za zabavo, za kar ni imel dovoljenja*, ni prekinil s tem tudi po preklicu dovoljenja ali ni izvršil varnostnih ukrepov, ki so bili naloženi v dovoljenju. Drugi nov prekršek je storil, kdor je kakor koli *žalil ali sramotil državno zastavo*, zastavo narodne manjšine, družbene ali gospodarske organizacije, oznake državnega organa, urada, zavoda, družbene ali gospodarske organizacije.

Denarna kazen do 10.000 dinarjev ali zapor do 15 dni sta bila predvidena za storilce 17 prekrškov. V tej skupini je bilo sedem novih prepovedanih dejanj. Najprej je bilo občutno motenje okolice s *hrupom ali ropotom* ali razgrajanjem v zasebnem prostoru oziroma kakršno koli motenje nočnega miru in počitka. Za

¹⁶ Zakon o izravnavi posebnih predpisov o prekrških v zakonih Ljudske republike Slovenije z določbami temeljnega zakona o prekrških, Uradni list LRS, št. 40/51, z dne 18. decembra 1951.

¹⁷ Uredba o ureditvi nabiranja prostovoljnih prispevkov, Uradni list LRS, št. 7/49, z dne 22. februarja 1949.

¹⁸ Uredba o ureditvi nabiranja prostovoljnih prispevkov, Uradni list LRS, št. 7/29, z dne 22. februarja 1949. Uredba o požarnovarnostnih ukrepih pri ravnanju z ognjem in s predmeti z razstrelilnim in razpočnim učinkom, Uradni list LRS, št. 6/47, z dne 1. februarja 1947; št. 4/49, z dne 1. februarja 1949 in št. 14/52, z dne 22. maja 1952.

tem je bila kot prekršek opredeljena uporaba *zvočnih naprav* brez dovoljenja oziroma omejitev v bližini zdravstvenih in izobraževalnih ustanov. Prekršek je storil, kdor je organiziral nedovoljeno ali prepovedano *priređitev*. Prepovedan je bil lov, ubijanje in uničevanje gnezd ptic pevk in drugih za kmetijstvo ter gozdarstvo *koristnih živali*. Prav tako ni bilo dopustno izobešati *zastave tuje države* brez dovoljenja ali brez splošnega poziva državnega organa. Prepovedana je bila tudi sama posest *razstrelilnih snovi*. Tak prekršek je storil tudi, kdor je brez dovoljenja *krošnjari*.

Denarna kazen do 10.000 dinarjev je bila zagrožena za 7 dejanj. Novi so bili štiri prekrški. Lastnik ali odgovorna oseba zgradbe je morala skrbeti za čistočo napisov na stavbi ter poskrbeti, da so odstranili *neprimerne napise*, ki so žalili javno moralo ali politično zavest državljanov. Prekršek je storil tisti, ki je izobesil *neprimerno zastavo* oziroma ni odstranil zastave ali transparentov, ko je minil razlog. Tako dejanje je storil, kdor je uporabljal naprave, s katerimi se je delal *hrup*, a teh motenj ni kar najbolj omejil. Mladoletnik ni smel obiskati *nočnega lokala*, mlajši kot 16 let pa ne prireditve, ki so bile javno razglašene za mladini neprimerne. Odgovorna oseba v lokalu ali na prireditvi je zakrivila prekršek, če je mladoletnik prišel v nočni lokal ali na neprimerno prireditve.

Zakon je vseboval 13 novih prekrškov. Dva dotedanja prekrška sta bila izločena, razveljavljena: kršenje določb o vzdrževanju ali varovanju določenih javnih površin; navajanje otrok k storitvi prekrškov zoper javni red in mir.

Za osem dejanj, ki so spadala v najtežje prekrške, je bila še vedno predpisana možnost izreke varstvenega ukrepa izгона iz določenega kraja.

Zakon je jeseni 1971 doživel spremembe in dopolnitve.¹⁹ Najprej so bili razveljavljeni trije člani, od katerih sta dva urejala uporabo eksplozivnih snovi, eden pa varstveni ukrep izгона iz določenega kraja. Prekrški so bili prav tako razdeljeni v tri skupine, odvisno od težavnosti zagrožene kazni. Zagrožene kazni so bile višje.

V skupino, kjer je bila zagrožena kazen do dveh mesecev zapora, je bilo uvrščenih pet prekrškov, ki so bili že v zakonu iz leta 1959. Skupina, kjer je bila predpisana denarna kazen do 500 dinarjev ali zapor do 30 dni, je obsegala 19 dejanj, določenih že v predpisu iz leta 1959. V skupino, kjer je bila predvidena denarna kazen do 500 dinarjev, je spadalo 7 prekrškov, poznanih že iz leta 1959. Zakon je določil 31 dejanj te vrste, torej 4 manj kot tisti iz leta 1959. Prekrški zoper javni red in mir niso več bila ta dejanja: prerokovanje, čaranje, razlaga sanj ali podobno; nedovolje-

na posest eksplozivnih in podobnih snovi; nedovoljena uporaba eksplozivnih in podobnih snovi; nedovoljeno krošnjarijenje.

Zakon iz leta 1974: 28 prekrškov

Četrtega maja 1974 je stopil v veljavo novi zakon²⁰, ki ga je mogoče šteti za tretjega po vrsti, če tistega iz leta 1951 uvrstimo med spremembe in dopolnitve prvega iz leta 1949. Kakor koli že, gre za predpis, ki je veljal do osamosvojitve Slovenije in še toliko let pozneje. Imel je podobno zgradbo kot tisti iz leta 1959. Kršitve javnega reda in miru, 28 po številu, so bile prav tako razporejene v tri skupine, odvisno od višine zagrožene kazni. Opredelil je (nove) varnostne ukrepe, ki so se do tlej imenovali varstveni ukrepi.

Zaporna kazen do dveh mesecev zapora je bila predpisana za 6 dejanj. Dodan je bil nov prekršek, in sicer je bil določen takole: kdor na javnem kraju z govorom, pisanjem, z nošenjem raznih znakov, emblemov ali na drug način *sramoti družbenopolitično ureditev* Jugoslavije oziroma izziva ali žali moralna, narodnostna ali patriotska čustva občanov.

Denarna kazen do 2.000 dinarjev ali zapor do 30 dni je bila zagrožena za 16 prekrškov. Dodan je bil nov prekršek, opredeljen takole: kdor piše ali riše po zidovih, ograjah ali na drugem javnosti dostopnem mestu nespodobne ali neprimerne napise, izreke, gesla, risbe in podobno, kar *žali javno moralo ali narodno ali politično zavest občanov*. To dejanje je dobilo v javnosti tudi poljudno ime grafitarstvo, ki se je z Zahoda preneslo tudi k nam.

Denarna kazen do 1.000 dinarjev je bila predvidena za 6 dejanj, med katerimi ni bilo novega. Dvoje dejanj ni več spadalo med kršitve te vrste, in sicer: nedovoljeno vžiganje raket, baklada, ognjemet in podobno; mladoletnikov obisk nočnega lokala ali neprimerne prireditve.

Pravna oseba gostinske stroke, ki ni zagotovila ukrepov za red v lokalu ali službe javne varnosti ni *obvestila o kršitvi javnega reda in miru* v lokalu, je bila za ta prekršek kaznovana z denarno kaznijo do 5.000 dinarjev, samostojni gostinec s kaznijo do 2.500 dinarjev in odgovorna oseba s kaznijo do 1.000 dinarjev.

Varnostni ukrep odvzema dovoljenja za opravljanje gostinske dejavnosti v trajanju od enega do treh mesecev je bil lahko izrečen samostojnemu gostincu, ki je v lokalu postregel z alkoholno pijačo mladoletniku, mlajšemu od 15 let, pijani osebi ali skupini, v kateri je bila pijana oseba oziroma, če je mladoletnika pustil v nočni lokal ali osebi, mlajši od 15 let, dovolil obisk neprimerne prireditve.

¹⁹ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o prekrških zoper javni red in mir, Uradni list SRS, št. 40/71, z dne 27. oktobra 1971.

²⁰ Zakon o prekrških zoper javni red in mir, Uradni list SRS, št. 16/74, z dne 26. aprila 1974.

Varnostni ukrep obveznega zdravljenja alkoholikov in narkomanov so lahko izrekli osebi, ki se je vdajala mamilom oziroma alkoholu ter je storila nekatere prekrške iz tega zakona. Sodnik za prekrške je moral pred izrekom tega ukrepa dobiti mnenje izvedenca. Kdor se je izmikal izvršitvi tega ukrepa, je bil kaznovan za prekršek z zaporom do 30 dni. Izvrševanje tega ukrepa je potekalo po zakonu o izvrševanju kazenskih sankcij.²¹

Varnostni ukrep obveznega zdravljenja spolne bolezni je bil predviden za osebo, ki je storila prekršek vdajanja prostituciji ali prekršek v zvezi s spolno nemoralo ter je bila spolno bolna. Tudi tukaj je bilo potrebno mnenje izvedenca in kdor bi se izmikal izvršitvi tega ukrepa, je bil kaznovan za prekršek z zaporom do 30 dni.

Republiški sekretar za zdravstvo in socialno varstvo je do bil pooblastilo, da je v soglasju z republiškima sekretarjema za pravosodje in občo upravo ter za notranje zadeve izdal predpis za izvrševanje varnostnega ukrepa obveznega zdravljenja spolne bolezni.

Zakon je bil jeseni leta 1986 spremenjen²² v tistem delu, kjer so bile predpisane denarne kazni, saj je tedaj naša država doživljala visoko inflacijo.

Poleti 2003 je bil zakon drugič spremenjen.²³ Vdajanje prostituciji od zadnjega avgusta tega leta ni bila več prekršek te vrste, pač pa le še sodelovanje, dovoljevanje ali podpiranje vdajanja prostituciji. Odpravljen je bil tudi prekršek organiziranja, pripravljanja ali podpiranja spolne nemorale, dovoljevanja teh dejanj v kršiteljevih prostorih ali sodelovanje pri teh dejanjih. Jeseni istega leta je bilo objavljeno uradno prečiščeno besedilo tega zakona.²⁴

Predpisi, ki so »prevzeli« nekaj prekrškov zoper javni red in mir

Do opuščanja prepovedanih dejanj iz vsakokratnih zakonov o prekrških zoper javni red in mir v Sloveniji je prihajalo vsaj iz dveh razlogov. Prvič, družbene razmere so terjale opustitev nekaj dejanj te vrste, na primer prerokovanje, vdajanje prostituciji, krošnjarjenje. Drugič, nekateri prekrški so bili vključeni v druge predpise in zato izločeni iz zakonov o pre-

krških zoper javni red in mir. Bržkone je bilo to drugo najpogostejši razlog, zato mu velja nameniti nekaj pozornosti.

Slovenski zakon o javnih shodih in javnih prireditvah²⁵ je poleti 1973 razveljavil 3 prekrške v zakonu o prekrških zoper javni red in mir iz leta 1959 in 1971, naštete v 11, 15. in 16. točki 17. člena; šlo je za nedovoljene ognjemete, dovolitev neprijavljenega zbiranja v zasebnem prostoru in nedovoljene cirkuške ali podobne prireditve.

Prav tako je slovenski zakon o varstvu pred hrupom v naravnem in bivalnem okolju²⁶ razveljavil en prekršek te vrste v zakonu o prekrških zoper javni red in mir iz leta 1974, in sicer 4. točko 11. člena, to je kršitev javnega reda in miru s hrupom.

Konec leta 1989 je bil sprejet zvezni zakon, ki je določil novo vrednost dinarja, in sicer je bilo dotedanjih 10.000 dinarjev vrednih en (konvertibilni) dinar.²⁷

Sredi marca 1990 je zakon spremenil oziroma razveljavil dotedanjo vlogo družbeno-političnih organizacij na vseh področjih, tudi tisto, ki je krajevni organizaciji Socialistične zveze delovnega ljudstva omogočala predlagati, da je občan dobil dovoljenje za nabiranje prostovoljnih prispevkov.²⁸

Sredi novembra 1994 je bil sprejet slovenski zakon o državnih simbolih,²⁹ ki je razveljavil 3 prekrške v zakonu o prekrških zoper javni red in mir iz leta 1974 oziroma 1986, določene v 11. in 13. točki 8. člena in 4. točki 12. člena; šlo je za sramotenje državnih simbolov, nedovoljeno izobešanje tuje zastave in izobešanje neprimerne zastave.

Sredi decembra 1999 je začel veljati zakon o zaščiti živali³⁰, dva prekrška, določena v 6. in 7. točki 11. člena v do tedaj veljavnem zakonu o prekrških zoper javni red in mir, pa sta bila razveljavljena: neprimerno zavarovanje nevarne živali in mučenje živali.

²¹ Uradni list SRS, št. 25/73, z dne 18. julija 1973.

²² *Zakon o spremembah zakona o prekrških zoper javni red in mir*, Uradni list SRS, št. 42/86, z dne 7. novembra 1986.

²³ *Zakon o spremembah zakona o prekrških zoper javni red in mir*, Uradni list RS, št. 69/03, z dne 16. julija 2003.

²⁴ *Zakon o prekrških zoper javni red in mir*, Uradni list RS, št. 110/03, z dne 12. novembra 2003.

²⁵ Uradni list SRS, št. 20/73, z dne 13. junija 1973.

²⁶ Uradni list SRS, št. 15/76, z dne 4. junija 1976. *Zakon o spremembah zakona o varstvu pred hrupom v naravnem in bivalnem okolju*, Uradni list SRS, št. 29/86, z dne 18. julija 1986.

²⁷ *Zakon o spremembi vrednosti dinarja*, Uradni list SFRJ, 83/89, z dne 21. decembra 1989.

²⁸ *Zakon o spremembah določb zakonov, ki določajo pooblastila in naloge družbenopolitičnih organizacij*, Uradni list RS, št. 8/90, z dne 16. marca 1990, 6. člen.

²⁹ *Zakon o grbu, zastavi in himni Republike Slovenije ter o slovenski narodni zastavi*, Uradni list RS, št. 67/94, z dne 27. oktobra 1994.

³⁰ Uradni list RS, št. 98/99, z dne 3. decembra 1999. *Zakon o spremembi in dopolnitvi zakona o zaščiti živali*, Uradni list RS, št. 126/03, z dne 18. decembra 2003. *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o zaščiti živali*, Uradni list RS, št. 14/07, z dne 16. februarja 2007.

Sredi marca 2003 je začel veljati zakon o omejevanju porabe alkohola,³¹ ki je razveljavil en prekršek v zakonu o prekrških zoper javni red in mir iz leta 1974 in 1986, določen v 16. točki 11. člena, in sicer prepoved točenja alkoholnih pijač mladostnikom.

Ti prekrški, ki so bili v zakonu o prekrških zoper javni red in mir, so bili vključeni v nove zakone, tako da so še naprej ostali prepovedana dejanja ali pa je bila njihova vsebina celo razširjena.

Leta 2003 je sprememba zakona³² odpravila dva prekrška v zakonu o prekrških zoper javni red in mir iz leta 1974 oziroma 1986, določena v 5. in 6. točki 10. člena, ki sta prepovedala vdajanje prostituciji oziroma podpiranje spolne nemorale. Prekršek zoper javni red in mir je od konca avgusta 2003 storil le tisti, ki je sodeloval, dovoljeval ali podpiral vdajanje prostituciji.

Omeniti velja, da je v zadnjih dveh desetletjih prišlo do dveh ustavitvev postopkov o prekrških. Prva je bila leta 1990 bržkone povezana s slovenskim osamosvajanjem oziroma spreminjanjem družbenega sistema pri nas,³³ ko so bili ustavljeni vsi postopki za republiške ali občinske prekrške, storjene pred 23. februarjem 1990 oziroma do 31. januarja 1990, če je šlo za prekrške po zveznih predpisih. Druga je bila leta 2005 in je veljala za določene prekrške, storjene pred 31. decembrom 2004, bolj povezana z novo ureditvijo prekrškovnega prava pri nas, kar je zahtevalo tudi razbremenitev dotedanjih občinskih sodnikov za prekrške.³⁴ Med temi opustitvami so bile tudi (lažje) kršitve javnega reda in miru.

Miličniki in pozneje policisti so se večkrat soočali s potrebo, da so morali natančno premisliti, v kateri predpis je spadalo ugotovljeno protipravno ravnanje. Prva taka zagata je bila, ali gre za kršitev javnega reda in miru ali pa za drug predpis, ki je določal prekrške. Med slednje je mogoče šteti predpise o javnih zbiranjih, razstrelilnih snoveh, orožju, hrupu, državnih simbolih, zaščiti živali, omejevanju alkoholizma itd. Druga zagata je nastala, ko je bilo treba razmejiti, ali je dejanje prekršek zoper javni red in mir ali pa ima celo znamenja kaznivega dejanja iz kazenskega zakonika. Najbolj nasilni prekrški zoper javni red in mir so bili leta 1967 razlog, da so med kazniva dejanja zoper javni red in pravni promet uvrstili novo dejanje, nasilniško obnašanje na javnem kraju.³⁵

³¹ Uradni list RS, št. 15/03, z dne 14. februarja 2003.

³² Zakon o spremembah zakona o prekrških zoper javni red in mir, Uradni list RS, št. 69/03, z dne 16. julija 2003.

³³ Zakon o ustavitvi nekaterih postopkov o prekrških, Uradni list RS, št. 14/90, z dne 16. aprila 1990, 1. člen.

³⁴ Zakon o ustavitvi določenih postopkov o prekrških in odpustitvi izvršitve določenih kazni zapora, Uradni list RS, št. 35/05, z dne 5. aprila 2005, 1. člen.

³⁵ Zakon o spremembah in dopolnitvah kazenskega zakonika, Uradni list SFRJ, št. 15/67, z dne 5. aprila 1967, 292. b člen.

Nekoliko podobne zagate so bile povezane tudi z delovanjem nekdanjih orožnikov in policijskih stražnikov pri nas. To ni prihranjeno niti za današnje slovenske policiste in policistke.

Varstvo javnega reda in miru danes

Enaindvajsetega julija 2006 je začel veljati nov zakon te vrste.³⁶ Pomenil je nekoliko drugačen pristop k temu področju. Najprej je opredelil pomen v zakonu uporabljenih izrazov javni red in mir, javni kraj, zasebni prostor, pretep in nedostojno vedenje. To je bilo namenjeno nadzornikom in sodnikom. Javni red in mir je bil določen kot stanje, v katerem je zagotovljeno izvrševanje pravic in dolžnosti po ustavi in zakonih. Vzdrževanje javnega reda in miru je opredelil kot delovanje skupnosti, ki s predpisi in ukrepi državnih ter drugih organov zagotavlja, da se preprečijo ravnanja in nevarnosti, ki ogrožajo varnost ter javni red in mir, kadar ta grozijo skupnosti ali posamezniku.

Več podobnih prekrškov je bilo strnjenih v vsebinsko celoto in za vsakega posebej je bila določena kazen enako za pravno in odgovorno osebo. Takih skupin je bilo 18, vanje je spadalo 24 prekrškov; pri tem niso upoštevani prekrški, ki so povezani s pravnimi oziroma odgovornimi osebami, kar je veljalo pri tej obravnavi tudi dotlej. Za nove je mogoče šteti osem tovrstnih dejanj, in sicer nedovoljeno prenočevanje, neprimerno razkazovanje orožja, nedovoljeno kampiranje, neprimerno razkazovanje živali, zasedba tujega prostora, lažno naznanilo o kršitvi, javno spolno občevanje in izobešanje tuje oziroma neprimerne zastave.

Pod skupino nasilno in drzno vedenje so bili določeni trije prekrški, in sicer izzivanje ali spodbujanje k pretepu; pretep sam; če je storilec koga udaril. Ti so dotlej pomenili en prekršek te vrste, na kratko imenovan pretep, ki pa ga je kazalo zaradi sodne prakse razdeliti na tri najpogostejše oblike. Posebna, četrta oblika teh prekrškov je bila tedaj, če je bila žrtev sorodnik, zakonec, partner, skrbnik, rejnik in podobno.

Pod nedostojno vedenje so bili uvrščeni trije prekrški: prepiranje, vpitje ali nedostojno vedenje na javnem kraju; tako vedenje do uradne osebe pri uradnem poslovanju; spolno občevanje na javnem kraju. Slednje je mogoče šteti kot *nov prekršek*.

V skupino povzročanje hrupa sta spadali dve dejanji. To je bilo motenje miru ali počitka s hrupom ponoči; tako motenje s televizijskim ali radijskim aparatom ali drugim podobnim sredstvom. Kazni sta bili posebej predpisani tudi za pravno in odgovorno osebo, če je storila prej navedena prekrška.

³⁶ Zakon o varstvu javnega reda in miru, Uradni list RS, št. 70/06, z dne 6. julija 2006.

Beračenje je bilo prekršek, če je bilo to storjeno na vsiljiv ali žaljiv način kot nadlegovanje za denar ali gmotno dobrotno.

Podobno je veljalo za prenočevanje ali spanje na prostoru, ki za to ni namenjen, če je to koga vznemirjalo. To je bil povsem *nov prekršek*, dotlej v tovrstnih predpisih nepoznan.

V skupini uporaba nevarnih predmetov sta bila dva prekrška. Prvi je bil uporaba plinskih zmesi za pokanje in s tem povzročanje vznemirjenja ali občutka ogroženosti; drugi je bil povzročanje vznemirjenja ali občutka ogroženosti zaradi razkazovanja orožja ali njemu podobnih predmetov na javnem kraju. Vsaj zadnje dejanje je mogoče šteti za *nov prekršek*.

Poškodovanje uradnega napisa, oznake ali odločbe je bilo prekršek, poznan že v prejšnjih predpisih te vrste. Kazni sta bili tudi za pravno in odgovorno osebo.

Tudi pisanje po objektih je pomenilo prekršek, storjen s pisanjem ali risanjem po zidovih, ograjah in drugih javno dostopnih krajih, kjer to ni izrecno dovoljeno.

Samostojen prekršek je storil, kdor je samovoljno izobesil tujo zastavo ali je ta bila neprimerna. To je *nov*, po nekaj letih neveljavnosti obnovljen nekdanji prekršek. Kazni za ta prekršek sta bili predpisani tudi za pravno in odgovorno osebo.

Kot uničevanje državnih simbolov je bil določen prekršek, ki ga je storil, kdor je na javnem kraju zažgal ali poškodoval zastavo ali grb republike Slovenije, Evropske unije ali druge države. To je bil razširjen že obstoječi prekršek te vrste.

Prekršek vandalizma je storil, kdor je namenoma poškodoval objekt javne infrastrukture. To dejanje je bilo poznano že prej, a tokrat je bilo natančneje opredeljeno in na podlagi aktualnih tovrstnih dejanj, zato je dobil tudi novo ime.

Zbiranje prostovoljnih prispevkov brez dovoljenja je ostalo še naprej prekršek zoper javni red in mir. Kazni za ta prekršek sta bili predvideni za pravno in za odgovorno osebo.

Kampiranje na javnem kraju, ki za to ni bil določen, ali na zasebnem prostoru brez soglasja lastnika, je bilo *nov prekršek*, ki dotlej ni spadal v to področje. Nekoliko podobno vsebino je imel slovenski zakon iz leta 1955, ki je z razvojem turizma pri nas posegel na področje postavljanja šotorov. Prostore za postavljanje šotorišč je določila občina in kdor je šotoril na drugem kraju, je storil prekršek, za katerega je bila zagrožena denarna kazen 10.000 dinarjev.³⁷

Prekršek je storil, kdor je ščuval ali razkazoval žival ter s tem namenoma povzročil občutek strahu ali ogroženosti. Šteti ga je mogoč za *nov prekršek*.

Če so bili prekrški nasilnega in drznega vedenja; nedostojnega vedenja; poškodovanja uradnega napisa, oznake ali odločbe; pisanja po objektih ter uničevanja državnih simbolov storjena z namenom vzbujanja narodnostne, rasne spolne, etnične, verske, politične nestrpnosti ali nestrpnosti glede spolne usmerjenosti, je šlo za prekrške, za katere je bila zagrožena globa najmanj 200.000 tolarjev.

Posebej je bilo urejeno vzdrževanje javnega reda in miru v gostinskih obratih in na prireditvah, zlasti glede varstva mladoletnikov. Tu so bili navedeni trije prekrški pravnih ali odgovornih oseb. Prvega je storila odgovorna oseba v gostinskem obratu, ki ni takoj naznanila policiji kršitve nasilnega in drznega vedenja v tem obratu. Pravna in odgovorna oseba sta storili prekršek, če sta omogočili dostop in zadrževanje mladoletnika, mlajšega od 16 let, v gostinskem obratu brez spremstva staršev ali skrbnika, prav tako na prireditvi, kjer so točili alkoholne pijače. Če se je tak prekršek ponovil, je bila zanj zagrožena visoka globa od 500.000 tolarjev do 1.000.000 tolarjev. Odgovorna oseba je smela od osebe, za katero je dvomila o njeni starosti, zahtevati veljavno javno listino. Mladoletnikom, mlajšim od 16 let, je bil dovoljen vstop in zadrževanje v obratih in na prireditvah, kjer so točili zgolj brezalkoholne pijače.

V skupini neupoštevanje zakonitega ukrepa uradnih oseb so bili trije prekrški. Prvega je storil, kdor ni upošteval na kraju samem odrejenega zakonitega ukrepa ali odredbe uradne osebe, drugega pa tisti, ki je kršil odredbo državnega organa o prepovedi dostopa, zadrževanja, snemanja ali fotografiranja na določenem kraju. Tretjega je zagrešil, kdor se je brez razloga ali ko je ta potekel, zadrževal v prostorih državnega organa, občine ali nosilca javnih pooblastil ter jih na opozorilo pristojnih oseb ni zapustil. Prvi opisani prekršek je bil dotlej povezan z nedostojnim vedenjem do uradne osebe; iz enega sta torej nastali dve dejanji. Drugi je pomenil razširitev že znanega prekrška, tokrat s snemanjem ali fotografiranjem. Prekršek je bil plod policijske prakse, ko so na prepovedano območje prihajali časniki in snemalci ter ovirali uradna opravila policistov in kriminalistov. Tretji prekršek je bil *nov* in se je nanašal na prakso tako imenovane protestne zasedbe javnih prostorov.

Zadnji prekršek se je nanašal na obvestilo o kršitvi javnega reda in miru, potem ko se je odzvala policija, občinski redarji, reševalci ali gasilci, ki so na kraju ugotovili, da je šlo za lažno naznanilo. To je bilo *nov* prepovedano dejanje.

Zaseg predmetov, povezanih s prekrški, je smel opraviti policist oziroma policistka ter občinski redar ali redarka, nato se je smela izreči stranska sankcija odvzem predmetov.

³⁷ Zakon o turističnem šotorjenju, Uradni list LRS, št. 17/55, z dne 12. maja 1955.

Novi so bili posebni ukrepi za zagotovitev javnega reda in miru, ki so se nanašali na izključitev energetskih virov. Policist je smel odrediti na kraju prekrška, ki je motil ali vznemirjal javnost, da je upravljavec začasno izklopil dobavo elektrike, plina ali vode kršitelju, če to ne bi imelo hujših posledic za druge osebe. Ukrepi so trajali največ šest ur. Škodo je kril kršitelj. Za ta prekršek sta bili lahko kaznovani pravna in odgovorna oseba, če nista ravnali po odredbi policista.

Za nadzor nad izvajanjem tega zakona je bila pristojna policija, za del pa tudi občinsko redarstvo in vojaška policija.

Sklep

V današnji Sloveniji za kršitve javnega reda in miru sploh ni več predvidena zaporna, marveč zgolj denarna kazen, ki je dobila nekdanji naziv globa.

Število takih prepovedanih dejanj se je praviloma spreminjalo. To je bilo odvisno od več dejavnikov, na primer od tega, kakšne družbene razmere so vladale pri nas, stanja notranje varnosti, mednarodnih odnosov itd. Razlog za zmanjševanje števila dejanj, zajetih v zakonu o javnem redu in miru, je tudi,

da je za določeno področje začel veljati drug predpis in potemtakem ni bilo (več) potrebe, da bi vanj posegal še zakon, ki je predpisoval prestopke oziroma prekrške zoper javni red in mir. Ko je začel veljati tak zakon za posebno, ožje področje, je praviloma razveljavil tiste določbe zakona o prekrških zoper javni red in mir, ki niso bile več potrebne. Omeniti velja vsaj predpise o javnih zbiranjih (prireditvah in shodih), varstvu pred hrupom, zaščiti živali, omejevanju porabe alkohola itd.

Pooblastila miličnikov oziroma policistov so se zmanjševala, največja so veljala prvo desetletje republike Slovenije v okviru zvezne države, nato pa so upadala. Danes ima slovenska policija precej manjša pooblastila te vrste kot prej. Pa ne le to, spreminjala se je vsebina teh pooblastil, in sicer več ali manj skladno z dogajanjem na področju javnega reda in miru. Primer za to je današnja pravica našega policista ali policistke, da ukaže na kraju kršitve izklopiti energetski vir.

Današnja slovenska policija je postala tako imenovani prekrškovni organ, kar pomeni, da za del prekrškov lahko izreka globo, za del pa mora napotiti prijavo na pristojno okrajno sodišče. To bi smeli šteti kot razširjeno nekdanjo pravico miličnika, da je storilca smel denarno kaznovati na kraju prekrška.

Offences against public order and peace in Slovenia from 1949 – 2010

Pavle Čelik, M. A. in Sociology, Retired Commander of the Slovene Police

Slovene regulations on offences against public order and peace have been similar in many regards to the content of prohibited acts laid down in the regulations of the period of the Austro-Hungarian Empire (1850-1918) and the Kingdom of Yugoslavia (1918-1941). The prescribed penalties in the early years were also similar to those from the period of the Empire and Kingdom, although the severity of punishment for these violations tended later to diminish and penalties became milder. Nowadays, only fines are provided for these offences.

Competency for processing these acts has also been subject to change and passed from administrative bodies to judges for minor offences. Today, the punishment of perpetrators is partly entrusted to the police, that have become a body processing minor offences, and partly to local courts.

The number of prohibited acts of this kind has also changed over the years, either increasing or diminishing. A decrease in the number of these acts mainly occurred when such acts came within the legal framework of some other regulations and it was necessary to eliminate them from the existing act on offences against public order and peace. Regulations which derogated current violations of public order and peace concerned weapons, public assembly, protection against noise, control of the consumption of alcohol, protection of animals and similar. The present act on the protection of public order and peace provides some new prohibited acts of this kind, which had not previously been known or acts already abolished but which had to be reintroduced as minor offences.

Key words: offences against public order and peace, penalties provided by law, safety measures, police powers

UDC: 343.232 (497.4)